

Ú M R T Í O B I T U A R I E S

ANTHONY JOHN EDWIN SMITH (8. 5. 1935 – 27. 11. 2012)

AJE Smith, jeden z předních bryologů dvacátého století, se narodil 8. května 1935 ve městě Bath v hrabství Somerset. V útlém věku se spolu s rodinou za dramatických souvislostí stěhoval dvakrát do Singapuru a zpět. Po návratu začal v r. 1954 studoval zahradnickou Wye College Londýnské Univerzity, z níž posléze přestoupil na Lincoln College v Oxfordu. Když v rámci studií botaniky v 1956 navštěvoval kurz bryologie vedený Dr. E. F. Warburgem, mechorosty jej naprosto uchvátily. Ještě v témže roce se stal členem Britské bryologické společnosti, v níž začal také aktivně pracovat. Krátce po studiích, v září 1960, začal svoji odbornou kariéru jako asistent na Univerzitě ve Swansea. Zde však dlouho nevydržel a v roce 1963 nastoupil na katedru botaniky na University College v Bangoru, v Severním Walesu. Zde působil po většinu aktivního bryologického života. Zemřel v nemocnici v Rhyl, v hrabství Denbighshire, 27. listopadu 2012.

Byl nejen vědcem, ale i velkým popularizátorem bryologie, a to jak v rámci svých pedagogických aktivit (zejména na University College v Bangoru v Severním Walesu), tak také mimo ně. Mnoho času trávil sběrem mechorostů v terénu, a to i přes silnou cukrovku, která mu způsobovala značné problémy (včetně ztráty zraku na jednom oku) a nutila ho dodržovat určitý režim.

Byl 14 let redaktorem časopisu *Journal of Bryology* (1978–1992), podílel se na tvorbě atlasů rozšíření mechorostů Británie a Irska (Hill et al. 1991, 1992, 1994). Čeští bryologové jej ale nejčastěji spojují s Mechovou flórou Británie a Irska (Smith 1978, resp. s druhým vydáním a dotiskem Smith 2004, 2006) a játrovkou flórou stejného území (Smith 1990). Ačkoliv systematika a mapování mechorostů byly hlavní náplní jeho odborné práce, věnoval se také ekologii mechorostů a cytologických výzkumům.

V Anthony Smithovi jsme ztratili člověka, který svým entusiasmem a neúnavným úsilím významně přispěl k rozvoji bryologie nejen v rámci Velké Británie a Irska, ale i v celoevropském měřítku.

Nejvýznamnější publikace:

- Hill M. O., Preston C. D. & Smith A. J. E. [eds] (1991): Atlas of the bryophytes of Britain and Ireland, Vol. 1. Liverworts (Hepaticae and Anthocerotae). – Harley Books, Colchester, Essex.
- Hill M. O., Preston C. D. & Smith A. J. E. [eds] (1992): Atlas of the bryophytes of Britain and Ireland, Vol. 2. Mosses (except Diplolepideae). – Harley Books, Colchester, Essex.
- Hill M. O., Preston C. D. & Smith A. J. E. [eds] (1994): Atlas of the bryophytes of Britain and Ireland, Vol. 3. Mosses (Diplolepideae). – Harley Books, Colchester, Essex.
- Smith A. J. E. (1978): The moss flora of Britain and Ireland. – Cambridge University Press Cambridge.
- Smith A. J. E. (1990): The liverworts of Britain and Ireland. – Cambridge University Press, Cambridge.
- Smith A. J. E. (2004): The moss flora of Britain and Ireland, 2nd edition. – Cambridge University Press, Cambridge.
- Smith A. J. E. (2006): The moss flora of Britain and Ireland, Reprint of 2nd ed.. – Cambridge University Press, Cambridge.

V. Plášek

RAYMOND EUGENE STOTLER (30. 3. 1940 – 4. 12. 2013)

Po delší těžké nemoci zemřel dne 4. prosince 2013 jeden z nejvýznamnějších amerických bryologů prof. Dr. Raymond E. Stotler. Narodil se 30. března 1940 v Peorii ve státě Illinois, v domovském státě rovněž vystudoval. Titul bakaláře biologie získal na Západilloinoisské univerzitě v roce 1962, následně přešel na Jihoilloinoisskou univerzitu, kde získal titul M. Sc. v oboru botanika na základě studie o parožnatkách (Characeae) státu Illinois (*Amer. Midl. Naturalist* 79: 225–239, 1968). Bryologii se začal věnovat v bryologické laboratoři u prof. Margarety Fulfordové na univerzitě v Ohiu ve státě Cincinnati, kde získal v roce 1968 titul Ph.D. na základě dizertace věnované monografii rodu *Frullania*, podrodu *Frullania*, v Latinské Americe (*Nova Hedwigia* 18: 397–555, 1970). Jednorocní postgraduální stáž absolvoval na univerzitě v Milwaukee ve státě Wisconsin, v září 1969 se vrátil na Jihoilloinoisskou univerzitu jako odborný asistent na katedře botaniky. Zde působil na pozici profesora až do své smrti, po odchodu do důchodu pracoval jako emeritní profesor na několika projektech.

V laboratoři prof. Fulfordové se seznámil se svou budoucí manželkou, Barbarou Jean Crandall. Ačkoliv se oba po absolvování doktorského studia pracovníčně rozešli (Barbara nastoupila na postgraduální stáž na univerzitu v Austinu ve státě Texas), vzali se v červenci 1969 v Mnichově a v témže roce se opět sešli na Jihoilloinoisské univerzitě,

kde Barbara získala v roce 1970 pozici lektora, o tři roky později pozici odborného asistenta a následně profesora. Manželství obou vynikajících bryologů vyústilo ve vzorový výzkumný tým v oblasti hepatikologie, kde se oba partneři vzájemně doplňovali a většinu svých významných prací publikovali společně. Raymond byl svým zaměřením spíše taxonom a kromě toho byl vynikajícím znalcem nomenklatury, zatímco Barbara se vypracovala na pozici snad nejvýznamnějšího morfologa v oblasti hepatikologie.

Z velkého počtu publikací, které společně sestavili, jmenuji alespoň monografii rodu *Bryopteris* (Bryophytorum Bibliotheca 3: 1–159, 1974) a vůbec první seznam jätrovek a hlevíků Severní Ameriky (The Bryologist 80: 405–428, 1977). Ray sám je kromě řady nomenklatorických prací autorem například některých rodů v publikaci *Index Hepaticarum* a zpracování anglických termínů jätrovek a hlevíků v publikaci *Glossarium Polyglottum Bryologiae*.

Dominantním zaměřením výzkumu obou bryologů zhruba od posledního desetiletí minulého století byla taxonomie a morfologie jednoduchých lupenitých jätrovek (převážně z podřádu Pelliidae). Plánovanou celosvětovou monografií nejpočetnějšího rodu uvedeného podřádu, rodu *Fossombronia*, se vzhledem ke zdravotním problémům již nepodařilo dokončit. Barbara a Ray jsou spoluautory vůbec posledního přehledného systému jätrovek (Edinburgh J. Bot. 66: 155–198, 2009) a několika dříve publikovaných systémů, věnovali se též studiu a klasifikaci hlevíků (např. The Bryologist 108: 16–26, 2005). V posledních letech patřili k významným spolupracovníkům projektu *Liverworts Tree of Life* (LiToL), avšak dokončení první části projektu (podtřída Jungermanniiineae) počátkem roku 2014 se Ray bohužel již nedočkal.

Ray delší dobu působil jako ředitel výměny jätrovek (1971–2000) a člen výkonného výboru Americké bryologické a lichenologické společnosti (1972–1982), kromě toho byl kurátorem herbáře jätrovek této společnosti (od roku 1973). Dlouhodobě působil jako člen Bryologické komise Mezinárodní asociace pro rostlinou taxonomii (IAPT), v roce 1996 se stal řádným členem Linnéovské společnosti v Londýně. Ray, stejně jako Barbara, byli výbornými pedagogy a vychovali řadu studentů. Jeden student napsal o Rayovi: „*He was a truly ‘a people professor’ with a knack for engaging and education his students at their level, while challenging them to perform at their highest potential ... I will always hear his gentle voice, see his goofy smile and feel warmth in my heart*“. Já mohu pouze dodat, že Ray byl také výborný kolega a kamarád, výborný hostitel, který měl rád život na svém ranči a dovedl si života užívat. Bohužel osud nám dopřál se osobně setkat při společné práci pouze jedenkrát; tím nepočítám různé konference, kde jsme se potkali a našli si čas třeba na posezení při dobrém pivu, které Ray miloval. Návštěva Raye a Barbary v Praze se bohužel již neuskutečnila, vzhledem k počínajícím zdravotním problémům, a naši plánovanou minimálně týdenní společnou práci v rámci projektu LiToL v rámci mého posledního pobytu v USA narušilo tornádo, kvůli kterému byla univerzita v plánovaném týdnu mé návštěvy bez proudu.

J. Váňa

JAN-PETER FRAHM (14. 2. 1945 – 5. 2. 2014)

Cesta prof. dr. Jan-Petera Frahma se letos 5. února neočekávaně uzavřela v obytném karavanu při návratu z bryologické exkurze po Cornwallu. J.-P. Frahm byl bezpochyby jednou z nejvýznamnějších a nejviditelnějších postav německé i světové bryologie několika posledních dekád. Jeho profesní život byl spojen zejména se dvěma institucemi, katedrou botaniky na Univerzitě v Duisburgu, na které působil od roku 1972, a s Neesovým Institutem pro biodiverzitu rostlin při Univerzitě v Bonnu, kde působil od roku 1994 do odchodu do důchodu v roce 2010. Na první ze jmenovaných univerzit se v roce 1976 habilitoval a v roce 1981 byl jmenován profesorem. Kromě toho působil od roku 1989 i jako hostující profesor na kanadské University of Alberta.

Spojit si profesora Frahma s jednou konkrétní bryologickou specializací je prakticky nemožné. Autora více jak 650 odborných publikací určitě sice vnímá většina bryologické veřejnosti zejména jako monografa rodu *Campylopus* (přesněji ovšem celých podčeledí Campylopodioideae a Paraleucobryoideae), guru tropické bryologie a autora moderní německé flóry mechorostů, vydané již ve čtyřech vydáních spolu s prof. W. Freyem, nicméně jeho záběr byl o mnoho širší. Z dalších taxonomických témat je možné namátkově zmínit například jeho příspěvky k taxonomii drobných taxonů z okruhu *Syntrichia ruralis* a *Hypnum cupressiforme*, i když mezi více než šedesáti jím popsáných nebo spolupopsáných druhů a přes sto kombinacemi jsou mechy prakticky z celého systému včetně játrovek. Dlouhodobým zájmem J.-P. Frahma na pomezí velmi exotické floristiky a taxonomie, kterému se věnoval zejména ve dvou posledních desetiletích, bylo například studium mechorostů z baltského jantaru. Mimo taxonomickou oblast byla jeho doménou fytogeografie a bioindikace za využití mechorostů a neúnavně se věnoval užité bryologii – zejména pěstování mechorostů v zahradách, akváriích, střeších, dokonce i zelených pásích kolem německých dálnic (vzpomínám si ovšem i na hrdě nabízený osvěžující lihový extrakt, k jehož výrobě byl použit rod *Rhodobryum*).

Jan-Peter Frahm byl jednoznačně vynikajícím pedagogem a vzorem profesora, který vchoval řadu dnes po celém světě působících bryologů, kteří dnes již sami zastávají profesorské pozice. Nebál se s nimi vydat na málo probádané cesty biochemie a molekulární biologie, i když sám měl v posledních letech k řadě taxonomických novinek velmi rezervovaný vztah a často neváhal vést se zastánci „moderních“ přístupů ostré polemiky. Ze staromilství jej ovšem podezírat nemůžeme – vždy patřil k průkopníkům technických novinek, ať už na poli fotografie nebo třeba komunikačních technik (z jeho webových stránek si například můžete stáhnout aplikaci pro mapování druhů na platformě Android). Zároveň ale vždy také velmi pečoval o historický odkaz; mezi jeho nejrozsáhlejšími a nejdůkladnějšími pracemi je lexikon německojazyčných bryologů z roku 2001.

Snad žádný bryolog posledních desetiletí se nevěnoval tak intenzivně ediční činnosti. Vedle již zmíněného časopisu *Tropical Bryology*, který patřil dlouhá léta k nejvýznamnějším platformám pro publikaci bryologických dat z tropů, byl dlouholetým spolueditorem monografické edice *Bryophytorum Bibliotheca* a editorem časopisu *Limprichtia*. V letech 1990–2005 se s neuvěřitelnou energií pustil do editorství online bulletinu *Bryologische Rundbriefe* a od roku 2000 editoval (a ve většině případů

byl i autorem) převážně anglickojazyčného online časopisu Archive for Bryology. Oba časopisy patřily mezi nejotevřenější bryologické platformy v Evropě, které se věnovaly jak rychlé publikaci floristických dat, tak taxonomickým, ekologickým či fyto geografickým tématům.

Odchodem prof. Frahma se uzavírá kapitola, která v příštím vydání lexikonu německojazyčných bryologů bude s jistotou patřit k nejrozsáhlejším a nejzajímavějším.

J. Kučera